

УДК 330.336

Марія Рудакевич

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СТАЛОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Mariya Rudakevich

ROLE OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIETY

1. Як відомо, ідея корпоративної соціальної відповідальності (далі - КСВ, Corporate Social Responsibility, CSR) виникла в кінці XIX ст. (США, Європа) як відповідь бізнесу на профспілковий рух з метою попередження робітничих виступів та отримання суспільного визнання. Сформульована в США в першій половині XX сторіччя (Ентоні Карнегі, 1900; Роберт Е. Вуд, 1936), вона розвивається і впроваджується в контексті етики бізнесу, а з 70-х рр. - науки і практики Ділової етики, яка викладається у навчальних закладах, в університетах вводиться спеціальність. У Європі КСВ активно розвивається як самостійний напрям науки і практики економічної та підприємницької етики. В обох випадках практика КСВ підприємства визнана ефективним чинником боротьби суспільства з негативними соціально-економічними та екологічними наслідками бурхливого розвитку ринкової конкуренції, у т.ч. з корупцією, а згодом – сталого розвитку суспільства.

2. Це стало можливим, коли було визнано, що бізнес, який ведеться в певному соціальному і політико-культурному середовищі, не може ігнорувати інтереси суспільства та й світової спільноти. В якості основи для легітимації підприємства однієї економічної ефективності, як його місії чи традиційної задачі, недостатньо. Необхідна і соціальна відповідальність за внесок у добробут суспільства, суспільну моральність та вплив на оточуюче соціальне і природне середовище (екологію); її несуть організації всіх типів: комерційні, державні, неприбуткові, громадські, органи державного управління тощо. Така потреба обумовила основні напрямки регулювання підприємницької діяльності в розвинених країнах: ними стали етико-правові та договірно-правові відносини. Програма КСВ організацій включає заходи, які вони зобов'язуються виконувати: діяльність із підвищення якості трудового життя працівників і споживачів; впровадження етики управління в широкому значенні тощо). Подібне зобов'язання виходить за межі законодавчо встановлених вимог до бізнесу і носить добровільний характер. Крім того, Програма включає також стандарти прозорості діяльності, форми звітності та контролю з боку суспільства. Саме такий зміст відповідає Стандартам ISO 26000 та ін. міжнародних нормативних документів.

3. Розвиток науки і практики КСВ, у т.ч. в рамках ООН, обумовив появу нових ініціатив і бачення ролі сучасного бізнесу. Зокрема, *ідея розширення місії бізнесу*, яка набула поширення у Європі ще в середині 70-х р. минулого сторіччя: підприємства стали виступати *інструментом суспільного прогресу*. Їх нова соціальна роль – розвивати науково-технічний прогрес, впроваджувати інновації, оволодівати новими технологіями, виробляти нові товари і послуги, навчати кадри, створювати додаткові робочі місця, підвищувати купівельну спроможність, забезпечувати дивіденди власників і акціонерів, поповнювати державний бюджет тощо.

4. В умовах нинішньої української практики становлення ринкової економіки і нічим не обмеженої конкуренції (монополізація економіки, підприємства не модернізуються, банки банкрути при мільярдних статках власників, монополія на ціни, фальсифікація товарів, зрощення капіталу й влади, лобістські несправедливі закони,

системна корупція у владі тощо), як і колись на Заході, КСВ може виявитися рятівним кругом, що здатний стимулювати не лише бізнес, а й державу та суспільство до переосмислення власного буття.

Потребу впровадження засад КСВ актуалізував і вступ України до СОТ, підписання Угоди з ЄС про вільну економічну зону, а також долучення до міжнародного руху за Сталій розвиток. Це - об'єктивні обставини, які стосуються не лише підприємств, інтегрованих у світову економіку в просторі якої діють чіткі міжнародні стандарти і правила (починаючи з ООН, ЄС...), а й суспільства в цілому.

5. Нагадаємо, що в Україну ідея КСВ привнесена з міжнародної комерційної практики. Її обговорення і впровадження розпочалося з кінця 90-х р. минулого сторіччя у форматі пілотних соціальних проектів ряду недержавних громадських організацій (НГО) за участі та фінансової допомоги зарубіжних партнерів. Крім того, були започатковані програми співробітництва із зарубіжними партнерами, зокрема Мережею Глобального договору ООН, які реалізуються Центром «Розвиток КСВ» - провідною експертною організацією в Україні, членом Правління Глобального договору ООН (2010-2020) і підтримуються Українським Союзом промисловців і підприємців. Хоч у вітчизняній практиці все ще домінує редукція сутності КСВ як явища – воно розглядається як спосіб отримання підприємством можливих вигод, проте коло партнерів Центру зростає. Сьогодні таких підприємств понад 150. Причому, на конференції «Корпоративна соціальна відповідальність у конфліктні часи» (2015), де було здійснено аналіз КСВ-практик 27 підприємств у період Майдану в якості волонтерів засвідчив, що окремі українські компанії вже вийшли за рамки КСВ і досягли рівня підприємств «сталого розвитку» (sustainability), інвестуючи в розвиток країни. Їх досвід неоцінений, проте без державної участі в цих процесах на засадах соціального партнерства «бізнес ↔ держава ↔ громадянське суспільство», без належного законодавчого й ресурсного забезпечення цього процесу він не буде поширений.

6. В Україні, починаючи з 1998 р. приймаються окремі нормативно-правові акти. Зокрема, Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020» (січень, 2015). Її метою є чотири вектори: «розвиток», «безпека», «відповідальність» та «гордість». Для їх реалізації буде розроблено 62 реформи. Природно очікувати, що всі, або принаймні два з векторів мають безпосереднє відношення до проблеми соціальної відповідальності з огляду на сучасну роль підприємства як інструменту суспільного розвитку.

Згідно документу, зміст «вектору розвитку» визначено як «забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему». Що стосується вектора «відповідальності», - цей напрям повинен гарантувати громадянам якісні соціальні послуги. Причому, як зазначено в документі «Територіальні громади самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту і нести будуть відповідальність за розвиток всієї країни» – підкреслено нами – М.Р.

Отже висновок: на державному рівні ідея і практика КСВ поки що реальної підтримки не має. Розуміння не знаходить також ініціатива Центру «Розвиток КСВ» про затвердження національної Концепції стратегії розвитку соціально відповідального бізнесу, яка обговорюється з громадськістю з 2011 р. Ми не виявилися оригінальними: як і колись на Заході, КСВ народжується з практики окремих підприємств-лідерів та волонтерів, правда у нас поки що без підтримки держави. Щоправда є надія на підтримку вищої школи, яка започатковує викладання навчальної дисципліни КСВ.